

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senacnf.ir

ارزیابی مولفه های موثر بر سرزندگی محیطی جهت ارتقاء حس تعلق کاربران

(نمونه موردی : باغ فردوس تهران)

سعید عظمتی (نویسنده مسئول)^۱، سبا بنی مصطفی^۲، حنا پژوهی^۳، یاسمن برغمندی^۴، امین فرخ رخ^۵

^۱ استاد یار گروه معماری ، دانشکده هنر و معماری ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق ، تهران ، ایران. Saeed.azemati@iau.ac.ir

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری ، دانشکده هنر و معماری ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق ، تهران ، ایران.

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری ، دانشکده هنر و معماری ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق ، تهران ، ایران.

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری ، دانشکده هنر و معماری ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق ، تهران ، ایران.

^۵ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری ، دانشکده هنر و معماری ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق ، تهران ، ایران.

چکیده

امروزه با فراگیر شدن سبک های مختلف در زندگی افراد جامعه و عدم توجه به جزئیات تاثیر گذار که در زندگی اجتماعی افراد بسیار مهم است ، آسفتگی و حس نارضایتی را برای شهروندان ایجاد کرده است .یکی از عواملی که می تواند سرزندگی فضای شهری را بر هم بزند همین موضوع است. امروزه توجه به جنبه کمی طراحی سبب کاهش کیفیت اغلب فضاهای فرهنگی و کاهش سرزندگی شده است. یکی از مهمترین نیازهایی که انسان با آن مواجه میشود نشاط است. شهر ها باید بافتی سرزنده داشته باشد، بافتی که دارای فضاهای شهری سرزنده باشد. سرزندگی محیطی در فضای شهری بسیار حائز اهمیت است و نقش به سزایی در ایجاد دیگر پارامتر های تاثیر گذار بر زندگی اجتماعی مانند نشاط و پویایی، تنوع ، خلاقیت ، حس امنیت و هویت حس تعلق و ارتباط با محیط اطراف و... دارد. به طور کلی می توان گفت که فضای سرزنده همگی خصوصیات گفته شده را شامل می شود. در نتیجه ایجاد سرزندگی محیطی در فضاهای شهری امری لازم است که معماران باید به آن توجه کنند. در واقع سرزندگی یکی از مولفه های سازنده کیفیت کلی طراحی شهری است. این پژوهش با روش کمی-کیفی (آمیخته) بررسی شده که از طریق مطالعات کتابخانه ای-اسنادی جهت استخراج مولفه ها از طریق بررسی مقالات ، کتب و...، مشاهدات میدانی شامل بررسی نقشه ، عکس و حضور و مشاهده کانون های اجتماع پذیر باغ فردوس تهران ، ایجاد پرسشنامه محقق ساخته برای ۳۱ نفر از کاربران باغ فردوس و دانشجویان معماری و آنالیز داده های به دست آمده از پرسشنامه به سبک AHP یا تحلیل سلسله مراتبی با استفاده از نرم افزار EXPERT CHOICE نسخه ۱۱ به دست آمده است. نتیجه به دست آمده از این پژوهش مشخص می کند که تمرکز بر بهینه سازی و برنامه ریزی برای کف سازی و فضای نشستن در باغ فردوس بیشتر بوده است و این موضوع تاثیر بسزایی در افزایش مولفه های تنوع و انعطاف پذیری سرزندگی در مجموعه باغ فردوس دارد.

واژه های کلیدی

نشاط و پویایی ، سرزندگی محیطی ، هویت ، تنوع

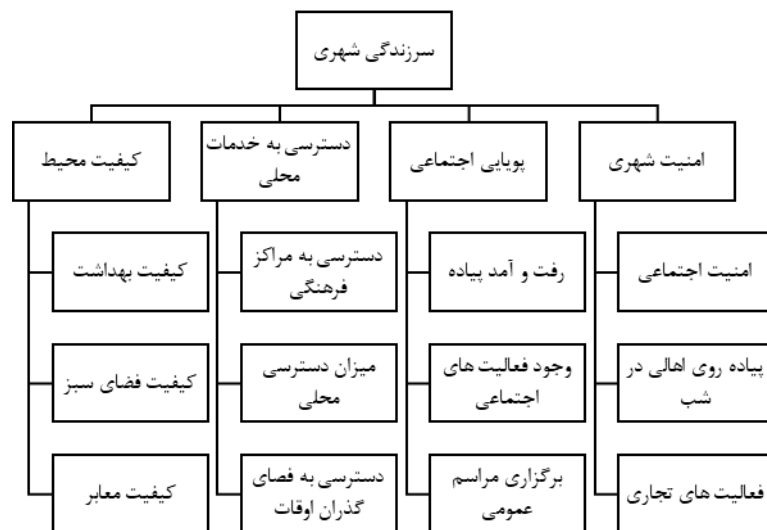
دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

۱- مقدمه:

امروزه مسئله سرزندگی محیطی در فضای شهری و عواملی که بر آن تاثیر میگذارند بسیار حائز اهمیت است و افراد جامعه در جست و جوی راهی برای ارتقاء کیفیت زندگی و ساختن شهری مناسبتر برای زندگی میباشند. چرا که سرزندگی خود یکی از عوامل مهم است که بر میزان رضایتمندی افراد از فضای شهری تاثیر میگذارد. اگر شهر را به مانند یک موجود زنده فرض کنیم برای ادامه زندگی به سرزندگی و نشاط نیازمند است. (ذکاوت، رضایی فحاتم، ۹۹) سوال این پژوهش این است که در محدوده مورد نظر پژوهش چه ویژگی ها و موارد تاثیر گذاری وجود دارد که در حوزه معماری باعث ایجاد حس تعلق افراد شود؟ کدام مولفه نقش پررنگ تری در ایجاد این حس دارد؟ و چگونه میتوان به این مولفه ها دست یافت؟ انسان به ارتباط داشتن با محیط طبیعی و مردم نیاز اساسی دارد و گذراندن اوقات در فضای باز و در ارتباط بودن با دیگران اثرات روحی و روانی مثبتی روی افراد می گذارد. حضور افراد در مکان و ایفای نقش فعال و پویا در فضاهای جمعی و شهری از حس مکان نشأت میگیرد. مهمترین بخش از فضاهای شهری، فضاهای باز است که متاسفانه در شهر ها نقش آنها روز به روز کمتر تر میشود (احمدی و کاتبی، ۲۰۱۵) فضای شهری عینیتی است برخاسته از تلفیق روابط اجتماعی در بستری کالبدی (شهبازی، ۱۳۹۹) از سویی عدم توجه به جریئات تاثیر گذار باعث آشفتگی و ایجاد حس نارضایتی برای شهروندان خواهد شد و در نتیجه سرزندگی فضای شهری را به خطر میاندازد. امروزه توجه به جنبه کمی طراحی سبب کاهش کیفیت اغلب فضاهای فرهنگی و کاهش سرزندگی شده است. تعامل بنا با طبیعت، ایجاد فضاهای اجتماع پذیر و سازماندهی شده می تواند موجب ارتقاء حس سرزندگی در بناهای فرهنگی گردد. (خوش اندام و صلواتیان، ۱۳۹۹) هدف این پژوهش ارزیابی و رسیدن به سرزندگی محیطی به دلیل اهمیت آن در زندگی شهری است. سرزندگی محیط از جمله حلقه های مفقوده در زندگی شهری است و پرداختن به آن امری ضروری برای ایجاد جوامع بهتر و شادتر میباشد.

نمودار ۱: روابط بین موافه ها (ماخذ: غلامرضا لطیفی-محمد جمعه پور- سلیمه گریوانی، ۱۳۹۲)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

۲- پیشینه:

در طی سال ها محققان مختلفی مبحث فعالیت و مسائل مرتبط با سرزندگی و عوامل ایجاد آن در فضاهای شهری را به طور جدی دنبال کرده اند و به بررسی آنها پرداخته اند و تاکنون مطالعات زیادی روی این موضوعات و تفاوت ها و شباهات آنها صورت گرفته است. جین جیکوبز و کوین لینچ، سالزانو، کوروش گلکار و بسیاری از گروه های مطالعاتی از این قبیل افراد هستند که هر کدام با رویکردی خاص و دیدی متفاوت به مفهوم سرزندگی و مطالب مرتبط به آن نگریسته اند.

جدول ۱: مولفه های تاثیر گذار بر سرزندگی محیطی مورد تاکید صاحب نظران (ماخذ: نگارندگان)			
ردیف	نام محقق/محققان	سال انتشار	مولفه ها
۱	گوردون کالن، جین جیکوبز	۱۹۶۱	ادراک فضایی و بصری* پیوستگی و اولویت پیاده* هنر محیطی* کاربری مختلط* توجه به عنصر خیابان* اختلاط اجتماعی* تنوع کالبدی
۲	چارلز لاندی	۲۰۰۰	تنوع* تراکم مفید افراد* ایمنی و هویت* تمایز* خلاقیت* رقابت
۳	نلسن	۱۹۹۴	رعایت مقیاس انسانی* ترویج پیاده گرایی* پیش بینی فضای باز
۴	فرانسیس تیبالدز	۱۹۹۰	خوانایی و هویت* پاکیزگی و امنیت* غنای بصری
۵	ای یان بنتلی	۱۹۸۵	گونگونی* انعطاف پذیری* نفوذ پذیری
۶	برایان گودی	۱۹۹۳	هارمونی تنوع* امکان شخصی سازی* غنا
۷	کوین لینچ	۱۹۸۱	بقا* سازگاری* تناسب* دسترسی* نظارت* عدالت* احتیاط* معنی
۸	آلن جیکوبز و دونالد اپلپارد	۱۹۸۷	امکان زندگی راحت
۹	دیوید چپ من، راب کریر	۱۹۹۶	جاذبه دسترسی* امنیت و هویت* فعالیت های گردشگری* خرید* عملکرد شبانه
۱۰	سعید رضوان و خستو، یان گل	۱۳۸۹	مرکز خرید پیاده رو* فضای نقاشی دیوار* موسیقی خیابانی* فضای چند منظوره* امکان عبور و مرور آهسته* ارتباط بین خارج و داخل ساختمان
۱۱	دادپور	۱۳۸۳	قابلیت سرگرم کنندگی* پویای و فعال بودن* امنیت و راحتی
۱۲	کوروش گلکار	۲۰۰۷	قابلیت زیستن* بصری* تعلق* رنگ* آموزندگی* همه شمول بودن* نفوذ پذیری
۱۳	آریاس، محمدی و همکاران	۲۰۱۵	تراکم جمعیتی* بهره‌بری از فضا* کیفیت کف سازی* فضای نشستن* سایه بان
۱۴	ترنتمن	۲۰۰۹	ارتباط شبکه های زیرساختی* به کار گیری های مناسب
۱۵	رستگار، هولندا	۲۰۱۴	تنوع فعالیت* سطح فعالیت* سطح تعامل* سطح استفاده سطح نمایندگی (نشان دادن چگونگی فعالیت و تعامل با دیگران)
۱۶	Wegen & vrootd	۲۰۰۵	فراهم سلامت فیزیکی و اجتماعی همه افراد
۱۷	سعید عظمتی	۱۳۹۷	ایمنی عملکرد* اختلاط فعالیت* ماهیت دسترسی* حس مکان* بهداشت محیط
۱۸	مرنضی مهربان	۲۰۱۷	انجام فعالیت های جدید

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

۳- مبانی پژوهش:

۳-۱- **سرزندگی**: سرزندگی به معنای داشتن انرژی جسمی و روحی تعریف شده است که افراد احساس شور و شوق، سلامتی و انرژی در وجود خود می کنند. سرزندگی در مفهوم کلی به خود کفایی، پایداری، سازگاری، انعطاف پذیری، ظرفیت برای تغییر خود سازی، مسئولیت و امنیت مربوط می شود. سرزندگی به عنوان مولفه های ذهنی کیفیت محیط، مشتمل بر نشاط و سرزندگی ساکنین، سرزندگی فعالیت ها و مغازه ها و سرزندگی حرکت افراد پیاده است. سرزندگی، مفهومی است که مناطق شهری موفق را از فضای شهری مناطقی که فاقد این مفهوم هستند متمایز می کند. بنابراین فضایی است که در آن حضور تعداد قابل توجهی از افراد متنوع (به لحاظ سن و جنس) در گستره زمانی وسیعی از سرزنده روز، که فعالیت های شان عمدتاً به شکل انتخابی یا اجتماعی بروز می یابد، مشاهده می شود. (لطیفی و جمعه پور و گریوانی، ۱۳۹۲)

جدول ۲: سرزندگی و نیاز های انسانی در کالبد مکان (ماخذ: لطیفی و جمعه پور و گریوانی، ۱۳۹۲)	
نیاز های انسانی	عوامل ایجاد کننده سرزندگی فعالیتی
تامین نور و سایه، محافظت در برابر باد، دمای مناسب	دسته اول: ایجاد کننده آسایش اقلیمی
تامین ایمنی کالبدی و امنیت اجتماعی	دسته دوم: ایجاد کننده ایمنی و امنیت
تامین ایمنی کالبدی/تامین کننده بودن در محیط مطلوب با معیارهای زیبایی شناسانه	دسته سوم: تامین کننده حس زیبایی شناسانه

جدول ۳: انواع سرزندگی از دیدگاه لاندری (ماخذ: لطیفی و جمعه پور و گریوانی، ۱۳۹۲)	
تعریف سرزندگی: سطوح و فعالیت، استفاده و مشارکت، تعاملات، ارتباطات، مبادلات، معاللات و سطوح نمایش (چگونگی تظاهر فعالیت ها و تعاملات در جهان بیرونی)	
۱- سرزندگی اقتصادی: توسط سطوح اشغال، درآمد خالص و استاندارد های زندگی مردم در یک منطقه تحت بررسی، شمارسالیانه گردشگران، عملکرد خرده فروشی ها، ارزش زمین و دارائی مورد ارزیابی قرار میگیرد.	
۲- سرزندگی اجتماعی: به وسیله سطوح فعالیت ها و تعاملات اجتماعی علاوه ماهیت ماهیت ارتباطات اجتماعی سنجیده میشود. یک شهر سرزنده و زیست پذیر به لحاظ اجتماعی میتواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویایی میان لایه های اجتماعی، روحیه جمعی مدنی، دامنه های وسیعی از شیوه های سرزندگی، روابط موزون و یک جامعه شهری را توصیف کند.	
۳- سرزندگی و زیست پذیری محیطی دو جنبه را در بر میگیرد: ۱. پایداری اکولوژیکی که رد رابطه با متغیر هایی نظیر آلودگی هوا و صوت، دفع مواد زائد، فاضلاب، انبوه ترافیک و فضای سبز قرار دارد. ۲. طراحی است که متغیر هایی مانند خوانایی، حس مکان، تمایز معماری، اتصال و ارتباط بخش های مختلف شهر کیفیت روشنایی و این که محیط شهری تا چه حد دوستانه، امن و به لحاظ روانشناسی نزدیک شدنی است را در بر میگیرد.	
۴- سرزندگی و زیست پذیری فرهنگی: دربرگیرنده بقا، احترام، تجلیل از شهر و مردمانش، هویت، خاطرات، سنت، جشن های اجتماعی، تولید، توزیع و مصرف محصولات دست بشر و نشانه هایی که بیانگر ماهیت متمایز شهر می باشند.	

۳-۲- **بومی گرایی**: در واقع رویکرد بومی گرایی در معماری، نیازمند شناخت فرهنگ بومی و شرایط محیطی بوده؛ چرا که معماری در بستر بومی، حاصل پیوستگی با فرهنگ و اقلیم زمینه انسانی، طبیعی است. (نیک فطرت و بیطرف، ۱۳۹۵)

۳-۳- **آلودگی های بصری**: زشتی های صوری بوجود آمده توسط آلاینده ها یا عناصر، که موجب سلب پاکی یا زیبایی محیط بصری می شود و زشتی، نازیبایی، ناپاکی و در کل آلودگی را از نظر بصری پدید می آورد. (آذرینوش و روانجو، ۱۳۹۳)

۳-۴- **ارتقاء کیفیت**: کیفیت به تعبیر گلکار برای وصف درجه کمال اشیاء و پدیده ها به کار برده م میشود، که حاصل فرم (کیفیت های صوری یا فرمال) ؛ عملکرد (کیفیت عملکردی) و معنا (کیفیت معنایی) باشد. (Golkar, 2005)

۳-۵- **تعامل بنا با طبیعت**: طبیعت همه جا هست و بر هر چیز تاثیر دارد. طبیعت در تماس با موجودات روح حیات را در آنها می دمد و امکان رویش آنها را فراهم می سازد. یکی از راهکارهای مهم طراحی چه در معماری و یا سایر علوم و هنرها، الگو گرفتن از طبیعت بوده است. (آنتونیادس، ۱۳۸۶)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

۳-۶- فضاهای اجتماع پذیر : مؤلفه های کالبدی اجتماع پذیری فضای عمومی با عواملی همچون نحوه دسترسی، موقعیت قرارگیری، آسایش در شرایط مختلف اقلیمی و امنیت در رابطه است. از میان عوامل موثر در ایجاد اجتماعپذیری، فضای فیزیکی به عنوان مؤثرترین عامل در ایجاد محیطهای مناسب برای تعاملات اجتماعی کاربران در نظر گرفته شده است. وقوع رویدادهای خاص در فضا از قبیل نمایش های خیابانی، هنرهای عمومی و رخدادهایی از این دست که مردم را با یکدیگر پیوند می دهند، به جذابیت فضاها می افزایند و در فرآیند چنین رخدادهایی، موقعیت هایی جهت برقراری ارتباط بین مردم و تمایل به گفتگو بین آن ها ایجاد می شود. در این راستا ادبیات حاکم بر مطالعات انسان و محیط نشان می دهد که مطالعه فضای کالبدی مستلزم ملاحظه فعالیت ها در آن است. بر اساس اندیشه های ریچارد مایر و نیز نقطه نظر بارکر می توان بر ماهیت جمعی- رفتاری فضاهای فعالیت، تأکید کرد و تعاملات جمعی در فضاهای فعالیت را به مثابه قابلیتی برای یادگیری مورد ت اکید قرار داد. (شریفیان و مرادی نسب، ۱۳۹۹)

نمودار ۲: معیار های اجتماع پذیری فضا های عمومی براساس یافته های پژوهشگران
(ماخذ: ماخذ: شجاعی پرتوی، ۹۲-۹۷)

جدول ۴: معنای اجتماع از نظر محققان (ماخذ: شجاعی پرتوی، ۹۷)

ردیف	محقق	سال	معنا
۱	آراسته خو	۱۳۷۴	پیوند های قومی بادوام
۲	حاجی پور	۱۳۸۵	اجتماع محله ای
۳	صالحی نیا	۱۳۸۸	جمع شدن دو یا چند انسان به منظور خاص

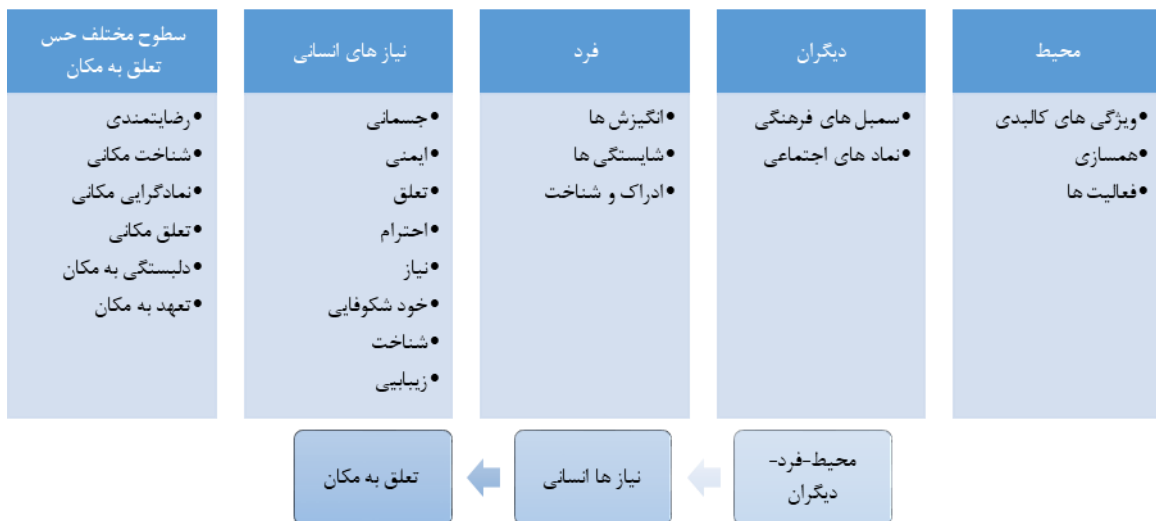
۳-۷- تنوع : خلق تنوع در شهرها، بر این واقعیت استوار است که در شهرها افراد با، سلیقه، مهارت، نیاز و عرضه های بسیار گوناگون در کنار یکدیگر زندگی میکنند. (جین جیکوبز، ۱۹۶۱)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senacnf.ir

۳-۸-حس تعلق : معنی و حسی که انسان از طریق آن به مکان هویت می بخشد ، در ارتباط با دیگران پدید می آید و آن را موجب با کیفیت شدن مکان و عامل اصلی آنچه که وی از آن به عنوان درون و بیرون یاد می نماید ، می داند . (نوربرگ شولتز ، ۱۳۵۳) یکی از معانی مهم و موثر در ارتباط انسان و محیط که مورد توجه طراحان بوده است ، حس تعلق می باشد . حس تعلق از معیار های ارزیابی محیط های با کیفیت بوده و در معماری ، ویژگی های کالبدی نظیر فرم (رنگ ، اندازه ، شکل ، مقیاس) و روابط اجزای کالبدی با تامین و تاکید بر فعالیت های اجتماعی محیط، نقش مهم و موثر در شکل گیری حس تعلق دارا می باشد .

نمودار ۳: مدل عوامل تاثیر گذار محوطی در شکل گیری حس تعلق
(ماخذ: محمدحسین عابدي، سیده فاطمه عباسی، ۹۸)

۳-۹-رشد خلاقیت : گیلفورد دانشمند آمریکایی ، به این نتیجه رسید که توانایی های فکری انسان را نمی توان در یک بعد خلاصه کرد و آن را هوش یا چیزی شبیه به آن نامید . وی سیالیت ، انعطاف پذیری و تازگی در ظهور خلاقیت موثر می داند . (سیف ، ۱۳۷۹)

۳-۱۰-تعاملات اجتماعی : تقویت تعاملات که در اثر تحرکات اجتماعی در فضاهای جمعی حاصل می شود امکان برخورد های اجتماعی را در مقرهای رفتاری افزایش داده و به تقویت وجوه اجتماعی- فرهنگی ساختار شهری کمک شایانی می نماید. الکساندر رابطه متقابل اجتماعی برای پاسخ به نیازهای انسان در راستای پیوندجویی و احساس تعلق به مکان را یک ضرورت می داند (الکساندر، ۱۳۸۷) .

۳-۱۱-محیط فیزیکی : محیط فیزیکی چیزی فراتر از چهار دیوار، سقف و کف ها است. شرایط فضایی باید در راستای فرح بخشی کاربران متشکل از رنگ، نورپردازی مناسب، تهویه و مبلمان مناسب باشد . (Walden ، ۲۰۱۵)

۳-۱۲-دسترسی پذیری : یکی از الزامات امنیتی، محافظت در برابر رفت و آمد خودروها است. عدم محافظت موجب محدودیت در ایجاد فعالیت های انتخابی در فضاهای باز می شود؛ کودکان باید دست در دست بزرگسالان باید حرکت کنند، بزرگسالان از گذشتن از خیابان ها واهمه دارند و حتی قدم زدن در پیاده رو نیز امن نیست. هر محیط شهری ویژگی های بالقوه ای دارد و آسیب های حضور وسایط نقلیه، ظاهر محیط را بسیار مغشوش و بیم قیاس می نمایاند(آن توماس، ۱۳۸۰)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

۱۳-۳-انعطاف پذیری: یا نرمش به معنای تولید اندیشه های متنوع و غیر معمول و راه حل مختلف برای یک مساله (سیف، ۱۳۷۹)
۱۴-۳-نشاط پذیری: احساس آرامش خاطر، نشاط و وجود حس سرزندگی یکی از نیازهای روحی انسان و مهمترین شاخص کیفیت فضاست. (اینالو و خرم، ۱۳۹۹)

۱۵-۳-تراکم و فشردگی: تراکم مفهوم مهمی در طراحی محی طهای مسکونی و بازنمودی بیش از یک نسبت ساده است و در ارتباط با ابعاد انسانی نیاز به امنیت، نیاز به حریم و نیاز به شناخت موقعیت ها قرار می گیرد. (مدنی و موسوی نیا، ۱۳۹۶)

۱۶-۳-متریال: ساختار معماری به طور مجسم دریک بنا بروز می کند و علاوه بر این گویای هنر معماری زمان خویش است. گنجینه ای از تاریخ و فرهنگ اجتماعی زمان خود می باشد، و همین اثر معماری می تواند بر روان انسان اثر (مثبت یا منفی) گذارد. از جمله موارد قابل ذکر ناشی از این تاثیرات میتوان به طراحی فرم و مصالح استفاده شده در ساختمان اشاره کرد. از آنجا که در روانشناسی محیط به آداب، رسوم، ارزشها و معیارهای اجتماعی و فرهنگی توجه می شود، در این نوشتار به بررسی اجمالی تأثیر یک بنا و طراحی فرم و مصالح استفاده شده در فضاهای آموزشی، بر روان انسان پرداخته و تلاش شده است پیوند میان حوزه روان شناسی و معماری مد نظر قرار گیرد. در پایان به این نتیجه رسیده که کوچکترین عناصر در یک ساختمان نیز میتواند تاثیر بسزایی در ذهن و روان کاربر بگذارد و دانش روانشناسی محیطی را به مثابه بستری برای ترویج رفتارها برای کاربران معرفی کرده است. ترکیب مواد و مصالح ساختمانی عملی است به منظور آفریدن حجمی پایدار که بتوان در درونش زیست. (همتی و بهزاد پور و شفائی، ۱۳۹۵)

۱۷-۳-تنوع کاربردی: یکی از ملزومات و احتیاجات طراحی یک فضای شهری، ایجاد جذابیت و خلق یک محیط جذاب است. گوردن کالن در کتاب " منظر شهر" بیان می کند که چگونه بیان خصوصیات بصری محیط، به افزایش کیفیت و ارتقای حس مکان در یک فضای شهری کمک می نماید (گهل، ۱۳۶۶).

۱۸-۳-حس مکان: در تعریف حس یا ماهیت مکان آن را کلیتی شامل اشیا، عناصر کالبدی ساخته شده و آنچه که درواقع ماهیت یا روح مکان محسوب می شود، نامگذاری می کند. (Norberg Schultz، ۱۹۸۰)

۱۹-۳-آسایش اقلیمی: آسایش اقلیمی یکی از کیفیت های مهم سکونتگاههای انسانی محسوب می شود و زمانی به دست می آید که متغیرهای مختلف اقلیمی از قبیل تابش آفتاب، جریان باد، رطوبت هوا و دما در حالتی متعادل و متوازن با شرایط و نیاز فیزیکی انسان قرار گیرند. معماران در گذشته بر اثر تجربه، اثرات عوامل اقلیمی مختلف را م یشناختند و سعی می کردند، علاوه بر استفاده بهینه از عوامل اقلیمی به منظور ایجاد شرایط آسایش حرارتی، با در نظر گرفتن راه کارهایی، اثرات نامطلوب آن ها را کاهش دهند (جودت، ۱۳۸۰) درختان از نظر آسایش اقلیمی تأثیر قابل توجهی دارند که عمدتاً شامل ایجاد برودت از طریق سایه اندازی در برابر آفتاب و ایجاد برودت ناشی از تبخیر آب موجود در برگ و سایر اندام درخت می شود. هم چنین عملیات تبخیری که توسط درختان در فضا صورت می گیرد به خوبی می تواند به کاستن از خشکی آزاردهنده هوا کمک کند (واتسون، ۱۳۸۷). در هوای گرم و خشک برای گسترش منطقه آسایش باید از یک طرف از تابش مستقیم اشعه آفتاب در فضا با ایجاد سایه جلوگیری به عمل آورد و گرمای هوا را کاهش داد و از طرف دیگر با افزایش رطوبت، خشکی هوا را جبران نمود (کسمایی، ۱۳۸۴). علاوه بر این که وجود سطوح آب در فضا نیز با توجه به ظرفیت حرارتی بالای آب و جذب انرژی دریافتی خورشید و نیز ایجاد برودت ناشی از تبخیر آب، به تعدیل هوای گرم و خشک کمک می کند (قبادیان، ۱۳۹۲)

۲۰-۳-امنیت: امنیت مفهومی ماهیتاً نسبی است؛ به عبارت دیگر نسبی بودن بدیهی ترین ویژگی پدیده امنیت است که باعث شده هر جامعه ای با توجه به شرایط خود تعریفی از آن ارائه دهد. بنابراین نمی توان به دنبال تعریف مطلق از این مفهوم بود. از این منظر هر نوع تحلیلی از امنیت، لزوماً بستگی مستقیم به تشخیص و ارزیابی تحلیل گر از تهدیدهای فضای مورد مطالعه دارد. با توجه به چنین ویژگی است که طراحی هر گونه نظام امن ن هتنها مستلزم شناخت ظرفیتهای بالقوه و بالفعل تهدیدهاست بلکه نیازمند سنجش درجه، ابعاد، گستره ضعف ها، قوت ها، محدودیتها و مقدرات نیز هست. (تاجیک، ۱۳۹۹)

۲۱-۳-هویت: پیرفون مایس نیز معتقد است یکی از راهبردهای اساسی برای ایجاد حس هویت فردی و گروهی، طراحی محیط براساس "درک عمیق طراحان از الگوهای رفتاری" و ارزشهای فرهنگی کاربران مورد نظر است و عناصر تشکیل دهنده محیط مبین و معرف هویت کاربران فضا هستند. (مایس، ۱۳۸۴)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

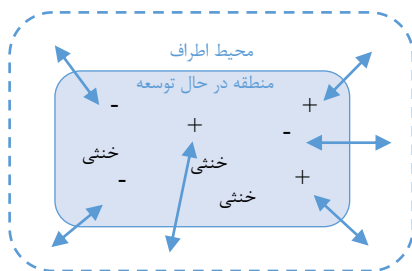
۳-۲۲ سازگاری : فعل سازگاری از ریشه ساختن است که معنای تربیت شدن (ساخته شدن) خود انسان را نیز در بر دارد. با این تعریف، سازگاری را می توان در دو ساحت بیرونی و محیط « درونی تبیین نمود. ساحت بیرونی سازگاری به توسط انسان اشاره دارد و ساحت درونی « ساخته شده سازگاری به ساحت فرهنگی و شخصیتی انسان معطوف است. (سیف ، ۱۳۸۹)

۳-۲۲-تناسب و هندسه : بسیاری از تحلیل گران بر این نظرند که با مطالعه طبیعت، وجود هندسه و تناسبات ویژه ای در آن کاملا مشهود است. جالب اینکه بشر از دوره کهن این هندسه و تناسبات را می شناخت و در هنر و معماری خود از آن استفاده می کرد . در فارسی و عربی ، کلمه مهندس از هندسه به معنای اندازه گیری مشتق شده است و این کلمه هم برای علم هندسه و هم برای معماری استفاده می شود. واژه یونانی (هندسه)، مرکب از شکل ترکیب از (زمین) و (اندازه گیری)، در معنی ریشه شناسی کلمه به معنای هنر اندازه گیری زمین است. هندسه یکی از بنیان های هنر و معماری سنتی ایران است که در سراسر آثار فاخر به جای مانده از گذشته ، می توان نمود هایی از آن را مشاهده کرد . این اصل در معماری اهمیت بیشتری می یابد زیرا مبنای کار معماری (ساختن) است و برای ساختن لازم است از یک هندسه و نظم دقیق استفاده شود . عالم و طبیعت، والاترین تجلی حکمت الهی، خلق شده توسط یگانه مطلق به عنوان یک واقعیت معقول و در نتیجه ریاضی، توسط بناهای معماری مقدس در یک زبان سحر آمیز و نمادین منعکس می شود تا نظم، هماهنگی و زیبایی الهی را بیان کنند . الگوهای هندسه معین و اعداد تناسبات وابسته به آنها، به عنوان مراجع مفاهیم کیهان شناسی، نقش نمادین در آفرینش معماری ایفا می کند. هندسه مقدس ابزار قدرتمندی است برای خلق تناسبات درست در معماری جهت ایجاد مطابقت بین آسمان و زمین، هندسه مقدس و تناسبات که در بسیاری از اشکال حیات در طبیعت یافت می شود. به طرز استادانه ای توسط معمار سنتی ایرانی به کار گرفته شده اند تا یک شیوه معماری سنتی ساخته شود که حاکی از روش های طراحی درست مهندسی صحیح باشد. معماری ایرانی هندسی کردن مقدس زیبایی الهی است. (معینی و حسینی و حقی ، ۱۳۹۴)

۳-۲۳-عدالت : یکی دیگر از ویژگی های مهم توسعه پایدار ، مساله عدالت و عدالت بین نسلی است .

۳-۲۴-نفوذپذیری : نفوذپذیری را به جنبه های بصری و دیداری معطوف کرده اند . استمپس در تحقیقات خود نشان می دهد نفوذ پذیری بصری بافت های شهری در ارتباط با حس محصوریت قرار می گیرد و نفوذ پذیری حرکتی در ارتباط با امنیت . (stamps ، ۲۰۰۵) دسته بندی دیگری در زمینه نفوذ پذیری ارائه شده است که به نوعی به پالایش شدن (جدا کردن) و یا پالایش نشدن نظام های حرکتی در بافت های شهری اشاره دارد . ترکیب و یا جدا نمودن حرکت پیاده ، دوچرخه و وسایل نقلیه و یا محدود نمودن هر کدام از نظر میزان نفوذ پذیری در بافت مصداقی از آن است .

۳-۲۵-کیفیت محیط مصنوع : فضا، به منطقه در حال توسعه و اطراف اشاره میکند و مکانی یا محیطی را، با ابعاد فیزیکی و روانی شناسایی، تعریف میکند. این ساختار از تمام ساختارها، رابطه های عاطفی و حرکتی، تشکیل یافته و گاهی خالی یا منفی است، و فاصله بین عناصر روی سطح یا در عمقی را که با اصول پرسپکتیو تجسم میشود، تعیین میکند (صدر، ۰۸۲۱). ارتباطات فضایی بین افراد سیستمی پیچیده از تمایل به نزدیکی، فرار، نادیده گرفتن و توجه نکردن و امثال آنها می باشد، یعنی محیط ساخته شده به وسیله معماری را تنها با توجه به محیط ریاضی غیرقابل طراحی، می توان برشمرد بطوری که لازم است طرح فضایی به ترتیبی باشد که تمامی این ارتباطات اجتماعی- روانی تقویت شوند و حداقل اینکه مزاحمتی برای آنها ایجاد نشود. تحقیقات اخیر صورت گرفته در انگلستان نشان میدهد عدم وجود فضای کافی و روابط نادرست میان فضاها در خانه تأثیرات معنی داری بر روابط خانوادگی دارد. کاربرد عمده (ساختار) در فرهنگهای سنتی بوده، محیط هایی که در آنها هنوز انگاره های ذهنی قوی و واضحی از محیط مصنوع وجود دارد. این رویکرد، معنای ویژه ای برای هر نماد در نظر می گیرد که به نظر میرسد تاحدی با تاکید رویکرد قبلی مبنی بر امکان وجود برداشتهای مختلف از هر نماد در تعارض است. (Rapaport ، ۱۹۹۰)

+ ابعاد فیزیکی و روانی مثبت
- ابعاد فیزیکی و روانی خنثی
- ابعاد فیزیکی و روانی منفی

نمردار ۴: انواع رابطه محیط و رفتار فیزیکی و روانی (ماخذ: نگارندگان)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

۳-۲۶-مقیاس انسانی : مقیاس انسانی اشاره به اندازه و پیکر بندی عناصر فیزیکی دارد به گونه ای که با اندازه ، نسبت های انسانی و فعالیت های انسان هماهنگ باشد . مقیاس انسانی در معماری برتناسبات هندسی و مناسب بودن ابعاد و اجزای ساختمان برای بهره برداری انسان تاکید دارد . (Ardalan et al ، ۱۹۷۳)

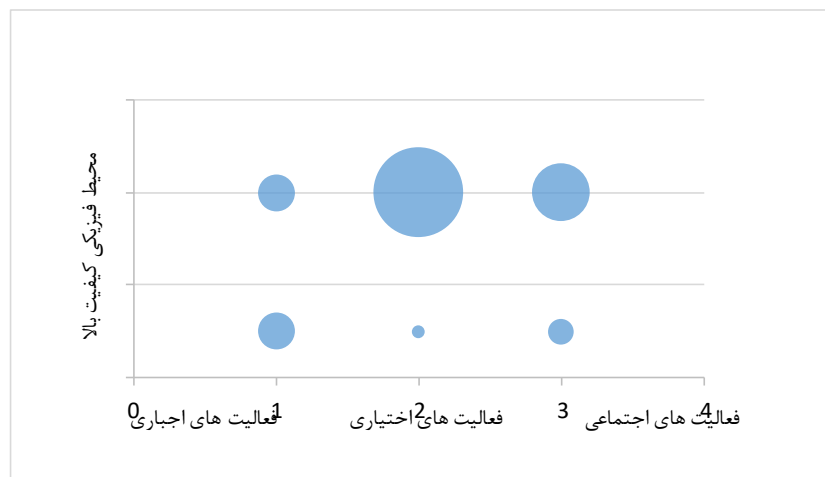
نظم : واژه نامه آکسفورد ، نظم را روش مند، یا هماهنگ در نوع قرار گرفتن موجودات واقع در یک مکان یا فضا، یا در نوع قرار گرفتن موجودات تشکیل دهنده یک گروه شرایطی که در آن هر چیزی در جای « و همچنین « یا مجموعه تعریف « شایسته خود قرار گرفته و وظیفه شایسته خود را انجام می دهد یک طبقه، گروه، گونه یا قسم از « می کند. (تقوایی ، ۱۳۹۱)

۳-۲۷-حمل ونقل : دسترسی و مجاورت با سرویس های حمل و نقل همگانی با ظرفیت بالا تعریف می شود ، شرط لازم پروژه های مبتنی بر این گونه حمل و نقل است . سرویس های حمل و نقل همگانی نقاط مختلف شهر را به یکدیگر متصل و از توسعه فشرده شهری حمایت می کنند . (مومنی و آزادی و کرمانشاهی ، ۱۳۹۵)

۳-۲۸-نورپردازی: نور می تواند در درک محیط تاثیرگذار باشد، می تواند محیط را روحانی، دعوت کننده، گرم و صمیمی، دلپذیر یا گاهی مهیج نماید. انعطاف بیش از حد نور مصنوعی به رقابت با نور روز برخاسته و می تواند شب را نیز از تنوع بصری فوق العاده ای سرشار نماید(طاهر طلوع دل و سادات، ۱۳۹۶)

۳-۲۹-خوانایی : خوانایی کیفیتی از محیط است که به فضای شهری وضوح بخشیده و سبب م یگردد که سیمای شهر بهتر به ذهن سپرده شود. (بی نیاز و حنایی ، ۱۳۹۵)

۳-۳۰-تعامل اجتماعی : عناصر و کالبد محیط بر انسان تاثیر د ارد و فضا (فضای شهری، فضای معماری) باید مناسب با نیازهای استفاده کنندگان طراحی شود و برای آنان جذاب، زیبا، صمیمی، به یاد ماند نی و خاطره انگیز باشد . نقش فضای عمومی، یا به عبارتی فضایی که در آن تعاملات اجتماعی شهروندان شکل می گیرد و فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقا می یابد . تأمین نیاز انسان به دوست داشتن و در کنار جمع بودن مستلزم وجود یک قرارگاه کالبدی است و فضاهای عمومی شهری بیشترین ظرفیت را در این رابطه دارند . جو آرام، وجود عوامل طبیعی، حریم فضا و کنترل وسایل نقلیه از آنجا که تأمین کنند ه نیاز انسان به استراحت داشتن میباشدند . نیاز انسان مبتنی بر تماس مستقیم با محیط بیانگر تجربه مستقیم فضا، مردم و فعالیتهای اجتماعی چون تعامل با آشنایان، گرد همایی، قدم زدن، بازی، تفریح و در کنار آن ورزش، فعالیت های جسمی، امکان رقابت و ... میباشدکه در ایجاد تصویر ذهنی مطلوب افراد از فضا، پویایی و هیجان، کسب تجارب جدید و آموزش محیطی، نقش مستقیم دارد. (حیدری و صالحی ، ۱۳۹۵)

نمودار ۵: دسته بندی فعالیت های یان گل (ماخذ: گل، ۱۳۸۷، ص ۵)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

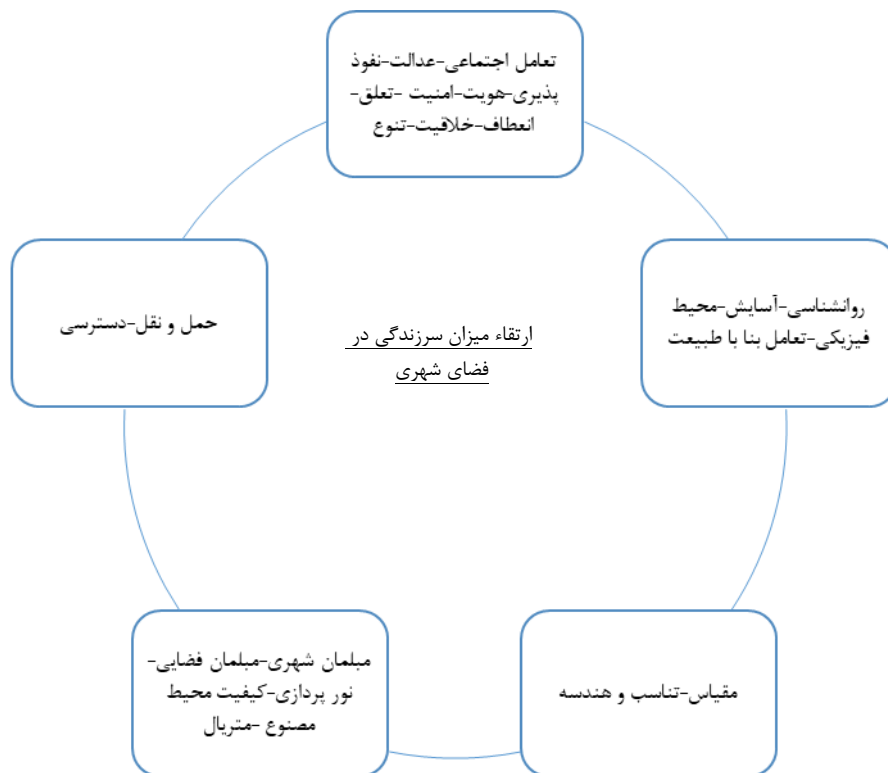
senaconf.ir

۳-۳۱-روانشناسی محیط : نقش محیط و عوامل تأثیرگذار بر آن در رابطه با رشد اجتماعی و نحوه ارتباط با محیط و همسالان در هر سنی اعم از کودک باخردسال بسیار مهم و ضروری میباشد. که همین، ضرورت به کار گیری اصول روانشناسی محیط در طراحی داخلی و خارجی خانه کودک با توجه به رنگ، فرم و فضا و تغییر پذیری و تداخل فضاهای باز و بسته و بازسازی عناصر محرک طبیعی مانند نور، آب و رنگ به عنوان عامل مؤثر در بهبود رفتارشان را اجتناب ناپذیر میکند. (بهزاد پور و حسینی و زمانی ، ۱۳۹۹)

۳-۳۲- مبلمان فضایی : نیاز اولیه برای احساس بودن در فضا، داشتن گوشه ای دنج، از آن خود و استفاده راحت از فضا برای مدتی کوتاه است. وجود صندلی های ردیفی بیانگر درک نکردن نیازهای انسان برای صحبت کردن و گرد هم نشستن هنری طراحی است صندلی های ثابتی که به طرز کاملی شده بیش تر تمایل برای تزئین فضا را نشان می دهند تا فراهم آوردن مکانی دوستانه، فقدان صندلی های راحت، بی توجهی به بزرگ سالان را نشان می دهد و حذف پله ها و سکوهایی قابل نشستن بیانگر ناپردباری در مورد جوانان است (لنارد، ۱۳۸۶)

۳-۳۳- مبلمان شهری : مبلمان شهری در آراستن شهر و به وجود آوردن تناسبات بصری فضا اهمیت زیادی دارد و به همین دلیل از عوامل چهره ساز شهر محسوب می شود. در واقع وظیفه ی هدایت، امنیت، ارتباط، راحتی، تبلیغات، تزیین و تفریح در شهر برعهده مبلمان شهری است (حناچی و مزگانی، ۱۳۸۷)

جمع بندی مبانی نظری:

نمودار ۶: رابطه میان مولفه های مؤثر بر سرزندگی محیطی (ماخذ: نگارندگان)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

۴- روش تحقیق:

این پژوهش با روش کمی-کیفی (آمیخته) بررسی شده که از طریق مطالعات کتابخانه ای-اسنادی، مقالات علمی پژوهشی، مقالات و کتاب ها و نشریات در ارتباط با موضوع جهت استخراج مولفه ها، مشاهدات میدانی شامل بررسی نقشه، عکس و حضور و مشاهده کانون های اجتماع پذیر باغ فردوس تهران، ایجاد پرسشنامه محقق ساخته از جامعه آماری مورد تحقیق که کاربران باغ فردوس هستند و نمونه آماری ۳۱ نفر از کاربران ودانشجویان که به صورت غیر احتمالی یا غیر تصادفی از روش شبکه ای (گوله برفی) و هدفمند (قضاوتی) انتخاب شده اند، آنالیز داده های به دست آمده از پرسشنامه که به سبک AHP (تحلیل سلسله مراتبی) با استفاده از نرم افزار expert choice نسخه ۱۱ تحلیل شده است. دلیل استفاده از روش AHP مزیت هایی است که این روش نسبت به سایر روش ها دارد. این مزیت ها عبارتند از:

- معیارهای کمی و کیفی در تصمیم گیری مورد استفاده قرار می گیرد و تنها مدل تصمیم گیری چند معیاره است که می تواند سازگاری قضاوت های تصمیم گیرنده را اندازه گیری نماید.
- مقایسه زوجی در روش AHP به تصمیم گیرنده اجازه می دهد، وزن معیارها و یا رتبه گزینه ها را از ماتریس های مقایسه زوجی استخراج کنند و تعداد زیادی از معیارها می توانند در نظر گرفته شوند.
- AHP به تصمیم گیرنده کمک می نماید که جنبه های پیچیده مسئله را به داخل یک ساختار سلسله مراتبی وارد نموده و مطابق با مسئله، ساختار سلسله مراتبی انعطاف پذیری متناسب با نیاز مدل بسازد.
- روش AHP مسائل تصمیم گیری پیچیده را با قراردادن گزینه ها در ساختار سلسله مراتبی حل می نماید. در واقع این پیچیدگی در تصمیم گیری توسط مقایسات زوجی که توسط خبرگان (پاسخ دهندگان) تکمیل می شود به مدل تصمیم گیری ساده ای تبدیل می شود.
- در فرایند تحلیل سلسله مراتبی، در واقع سطوح مختلفی وجود دارد که هر سطح نسبت به سطح بالاتر خود مقایسه زوجی تشکیل می شود و سپس با استفاده از روش های مختلفی نظیر روش های تقریبی، روش بردار ویژه، مجموع مربعات و... وزن های نسبی محاسبه می شود همچنین در مدل سلسله مراتبی وجود گزینه نیز اختیاری است بنابراین هنگامی که در مدل گزینه داریم وزن نهایی گزینه ها برابر با ضرب وزن معیارها در وزن نسبی گزینه ها می باشد.

۵- محدوده مورد مطالعه:

محل باغ فردوس در استان تهران و در محدوده شمال شرقی شهر تهران واقع شده است. این محل در منطقه ۱ شهر تهران قرار گرفته است و از شمال با خیابان ولیعصر، خیابان ملکی، میدان تجریش، خیابان دربندی و خیابان فلاحی، از شرق با خیابان مبشر و خیابان شریفی منش و از جنوب با بزرگراه مدرس و بلوار نلسون ماندلا محدود شده است و با محله های آزارات، الهیه، زعفرانیه، امانیه، دربند، تجریش، محمودیه مجاورت دارد. محدوده مورد مطالعه بخشی از محله باغ فردوس است که شامل بنای اصلی، حیاط باغ فردوس و خیابان رو به روی آن تا خیابان ولیعصر می باشد.

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senacnf.ir

۶- مشاهدات میدانی:

۶-۱- عکس و نقشه: در تصاویر گرفته شده باغ فردوس تجمع هایی در فضاهای مختلف آن عکس برداری شده است که نشان می دهد کدامیک از فضا های امکان اجتماع پذیری و گپ را دارد. تقویت تحرکات اجتماعی در فضاهای جمعی حاصل می شود و برخوردهای اجتماعی را در مقرهای رفتاری افزایش داده و به تقویت وجوه اجتماعی-فرهنگی ساختار شهری کمک شایانی می نماید. (الکساندر، ۱۳۸۷).

همانطور که در عکس ها مشخص است باغ فردوس و مسیر رو به رویی آن دارای نقاط اجتماع پذیر هستند که با حتی با وجود سرما هوا این تجمع ها برگزار شده اند. گرچه با ایجاد مواردی که کاربران بتوانند به آسانی از فضا استفاده کنند هم روی تعداد افراد تجمع و هم تعداد فضاهای تجمع تاثیر میگذارند. مؤلفه های کالبدی اجتماع پذیری فضای عمومی با عواملی همچون نحوه دسترسی، موقعیت قرارگیری، آسایش در شرایط مختلف اقلیمی و امنیت در رابطه است. از میان عوامل موثر در ایجاد اجتماع پذیری، فضای فیزیکی به عنوان مؤثرترین عامل در ایجاد محیط های مناسب برای تعاملات اجتماعی کاربران در نظر گرفته شده است. (شریفیان و مرادی نسب، ۱۳۹۹)

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senacnf.ir

۷-آنالیز داده ها:

در جدول زیر نمرات به دست آمده از پرسشنامه برای هدف ومحتوا به صورت جداگانه و میانگین نمرات از پنج نمره نشان داده شده است.

جدول ۵: میانگین نمرات به دست آمده از پرسشنامه								
نمره از ۵	خوانایی	حس مکان و تعلق	پویایی و فعالی	خلاقیت	تنوع	انعطاف پذیری	هدف-محتوا	ردیف
۴,۷					۴,۷		داشتن فضای سبز	۱
۴,۷		۴,۷				۴,۷	داشتن فضای نشستن	۲
۴,۳	۴,۲		۴,۴				داشتن نور کافی در شب برای همه نقاط	۳
۴,۵			۴,۵				داشتن دمای مناسب در فصول مختلف	۴
۴,۶		۴,۵			۴,۷	۴,۶	داشتن خدمات رفاهی و تسهیلات برای کاربران	۵
۴,۵۳		۴,۴	۴,۶	۴,۶			داشتن نقاط گفت و گو و گپ کاربران	۶
۴,۴۵		۴,۶	۴,۳				داشتن فضای پاتوق و استفاده هر روزه کاربران	۷
۴,۴۶		۴,۳	۴,۵		۴,۶		داشتن فضای آزاد برای موسیقی ، اسکیت ، ورزش و ...	۸
۴,۳۵	۴,۳					۴,۴	امکان دیدن فعالیت های دیگر کاربران و انجام آنها در مجاورت هم	۹
۴,۱		۴			۴,۱	۴,۲	داشتن فضای پیاده روی و دوچرخه سواری و همزمان دیدن دیگر فعالیت ها	۱۰
۴,۱		۴,۱			۴,۳	۴,۱	داشتن فضاهای آموزشی فعالیت های ورزشی ، موسیقی و ...	۱۱
۴		۴	۴,۱	۴,۱			داشتن فضا برای انجام تکالیف روزمره دانش آموزان در مجاورت هم	۱۲
۴,۱				۴,۱	۴	۴,۲	داشتن فضای کار اشتراکی برای کاربران با سنین مختلف	۱۳
۴,۲۲			۴,۲	۴,۱	۴,۴	۴,۲	قابلیت استفاده از محیط برای همه سنین	۱۴
۴,۳		۴,۴	۴,۲		۴,۴	۴,۲	داشتن مبلمان متنوع ومتفاوت از نظر رنگ و شکل	۱۵
۴,۱				۴	۴,۲		امکان ایجاد تغییر در مبلمان و جایگاه مبلمان توسط کاربران	۱۶
۴,۰۵		۴,۱			۴		امکان دسترسی از محیط های کاری و مدرسه و ... به فضا و بالعکس	۱۷
۳,۸		۳,۸					داشتن پلیس و نگهبان برای ایجاد امنیت	۱۸
۴,۳		۴,۳					ایجاد امنیت توسط خود کاربران در محیط	۱۹
۴,۴		۴,۴					ایجاد پاکیزگی توسط خود کاربران در محیط	۲۰
۴,۳		۴,۳					سازگاری و همسان بودن فضا با محیط های اطراف	۲۱
۴,۵				۴,۴	۴,۶		ایجاد فعالیت های جدید ، جذاب و سرگرم کننده	۲۲
۴,۵۵					۴,۶	۴,۵	امکان ایجاد تغییر محیط با استفاده از پیشنهادات کاربران	۲۳
۴,۶					۴,۷	۴,۵	داشتن ارتباط بین بخش های مختلف	۲۴
۴,۲۵		۴,۳	۴,۲				جذب نیرو آموزش ، نگهبان و... از دل کاربران	۲۵
۴,۵					۴,۵		استفاده از کف سازی های متنوع و قابل تغییر	۲۶
	۴,۲	۴,۲	۴,۳	۴,۲	۴,۴	۴,۳	نمره از ۵	

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

نتیجه به دست آمده از پرسشنامه و تحلیل آن نشان می دهد در بین مولفه ها(محتوا) که به ترتیب مولفه ها ۱.تنوع، ۲. انعطاف پذیری -پویایی و فعالیت ۳.خلاقیت-خوانایی - حس مکان بیشترین اهمیت را از نظر کاربران دارند.

جدول ۶: رتبه مولفه های به دست آمده از پرسشنامه			
تنوع (۴,۴ از ۵)			۱
پویایی و فعالیت (۴,۳ از ۵)		انعطاف پذیری (۴,۳ از ۵)	
خوانایی (۴,۲ از ۵)		حس مکان (۴,۲ از ۵)	خلاقیت (۴,۲ از ۵)

و در بین هدف های موجود به ترتیب ۱. داشتن فضای نشست، ۲. داشتن فضای سبز- خدمات رفاهی و تسهیلات برای کاربران ۳. کف سازی های متنوع و قابل تغییر - امکان ایجاد تغییر محیط با استفاده از پیشنهادات کاربران بیشترین اهمیت را دارند.

جدول ۷: رتبه اهداف به دست آمده از پرسشنامه			
داشتن فضای نشست (۴,۷ از ۵)			۱
خدمات رفاهی و تسهیلات برای کاربران (۴,۵۵ از ۵)		داشتن فضای سبز (۴,۵۵ از ۵)	
امکان ایجاد تغییر محیط با استفاده از پیشنهادات کاربران (۴,۵ از ۵)		استفاده از کف سازی های متنوع و قابل تغییر (۴,۵ از ۵)	

۸-نتیجه گیری:

سر زندگی شهری مفهومی است که دارای تعاریف گوناگونی است و برداشت های متفاوتی از آن می توان داشت. برخی آن را معادل نشاط و شادی دانسته، برخی از آن به عنوان زنده بودن و القای حس زندگی قلمداد نموده و برخی از آن با عنوان مناسب بودن برای زندگی یا قابل زندگی بودن محیط شهر یاد می کنند. در این تحقیق، سر زندگی معادل تنوع فعالیت ها، اجتماع پذیری و استمرار جریان زندگی در سطح فضای عمومی در نظر گرفته شده است. در واقع فضایی سر زنده است که آن فضا به گونه ای باشد که افراد را برای حضور در خود ترغیب کند، کاربران از بودن در آن محیط احساس رضایت، راحتی و آسایش داشته باشند. با توجه به سوالات، فرضیات، روند انجام این پژوهش و نتیجه به دست آمده از پرسشنامه و تحلیل آن مشخص شد که در بین مولفه ها (محتوا) که به ترتیب مولفه های ۱.تنوع، ۲. انعطاف پذیری -پویایی و فعالیت ۳.خلاقیت-خوانایی - حس مکان بیشترین اهمیت را از نظر کاربران (افراد) دارند و در بین هدف های موجود به ترتیب ۱.داشتن فضای نشست، ۲. داشتن فضای سبز- خدمات رفاهی و تسهیلات برای کاربران ۳. کف سازی های متنوع و قابل تغییر - امکان ایجاد تغییر محیط با استفاده از پیشنهادات کاربران بیشترین اهمیت را دارند. حضور افراد به صورت پیاده در باغ فردوس در بازه های زمانی مختلف و به قصد انجام فعالیت های انتخابی و اجتماعی؛ در ارتقاء سرزندگی تأثیرگذار هستند. چرا که حضور افراد زمینه ساز سایر کیفیت های موثر بر سرزندگی است. باشد. در انتها می توان گفت ضرورت توجه مدیران و طراحان شهری

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

به طراحی و مکان یابی صحیح این عناصر در باغ فردوس تهران، می تواند تأثیر چشمگیری در افزایش نشاط، حضور و سرزندگی مردم در این فضای عمومی داشته باشد

۹-منابع:

- [1] ذاکر حقیقی، کیانوش (۱۳۹۸). سنجش میزان سرزندگی در چهار راه ولیعصر تهران بر مبنای تحلیل الگوهای فعالیتی موجود در آن. مجله باغ نظر، ۱۶(۷۱): ۵-۱۸.
- [2] خستو، مریم؛ سعیدی رضوانی، نوید(۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر سرزندگی فضاهای شهری، خلق یک فضای شهری سرزنده با تکیه بر مفهوم "مرکز خرید پیاده". هویت شهر، ۴(۶): ۶۳-۷۴.
- [3] مصلی نژاد، علی؛ موحد، خسرو؛ کشمیری، هادی (۱۳۹۵). ارزیابی تأثیر عناصر کالبدی معماری بر ارتقای سرزندگی شهروندان در معابر شهری، مورد مطالعاتی: خیابان عقیف آباد در شهر شیراز. آرمان شهر (۲۵): ۱۷۷-۱۸۸.
- [4] باحقیقت منگودهی، حمیدرضا؛ پرویزی، رضا؛ کریمی آذری، امیررضا؛ نمازی جوکندان، سپیده (۱۳۹۴). بررسی میزان تاثیرگذاری عناصر معماری بومی بر سرزندگی شهروندان در محلات بافت قدیمی رشت. مدیریت شهری، (۴۰): ۲۸۴-۲۶۹.
- [5] بختیاری منش، الهام؛ بختیاری منش، محیا (۱۴۰۰). بررسی نقش عوامل کالبدی در سرزندگی خیابان نوبهار کرمانشاه، با رجوع به آراء کاربران فضا. آرمان شهر، ۶۲-۴۷.
- [6] خوش اندام، مریم؛ صلواتیان، سیده مامک (۱۳۹۹). تبیین عوامل مؤثر در ارتقاء حس سرزندگی شهروندان در بناهای فرهنگی. معماری شناسی (۱۴).
- [7] طیبیبیان، منوچهر؛ موسوی، میرجلال (۱۳۹۲). بررسی نقش زیباسازی و ارتقاء کیفیت محیط بر سرزندگی شهری. آرمان شهر (۱۷): ۲۴۹-۲۶۲.
- [8] مظفر، فرهنگ؛ نقره کار، عبدالحمید؛ حمزه نژاد، مهدی؛ معین مهر، صدیقه (۱۳۹۸). اولویت بندی راهبرد های پایداری حیات و سرزندگی در محله با رویکرد اسلامی. فصل نامه پژوهش های معماری اسلامی (۲۳).
- [9] لطیفی، غلامرضا؛ جمعه پور، محمود؛ گریوانی، سلیمه (۱۳۹۳). مقایسه تطبیقی سرزندگی شهری در محلات مجیدیه جنوبی و سعادت آباد تهران. مدیریت شهری (۳۴): ۲۷-۴۰.
- [10] قربانی، یاسمن؛ صفری، حسین (۱۳۹۹). تاثیر مبلمان شهری بر سرزندگی شهروندان. معماری شناسی (۱۷).
- [11] خان محمدی، مرجان (۱۳۹۷). تبیین مدل سرزندگی دانشجویان با توجه به نقش محیط. هویت شهر (۱۷): ۱۰۷-۱۲۰.
- [12] شهبازی، مهرداد؛ یگانه، منصور؛ بمانیان، محمدرضا (۱۳۹۹). فراتحلیل عوامل سرزندگی محیطی در فضاهای باز. مقاله مطالعات شهری (۳۴): ۶۱-۷۶.
- [13] طاهرطلوع دل، محمد صادق؛ سادات، سیده اشرف (۱۳۹۶). مؤلفه های عامل ایجاد سرزندگی ساکنین فضاهای زیستی (۱):

دوازدهمین کنگره ملی سراسری فناوریهای نوین در حوزه توسعه پایدار ایران

12th National Congress of
the New Technologies in Sustainable Development of Iran

senaconf.ir

[14] حاتمی نژاد، حسین؛ یداله نیا، حاجر؛ محمدی سلمانی، منصوره (۱۳۹۷). تحلیلی از نقش فضاهای عمومی در سرزندگی

شهری. جغرافیا و روابط انسانی ۱(۳): ۴۶۸-۴۵۴

[15] زارع، علیرضا؛ لطفی، کوروش (۱۳۹۶). رنگ در شهر با رویکرد ایجاد تنوع و سرزندگی در فضای شهری. نشریه پژوهش و

برنامه ریزی شهری (۲۸): ۹۹-۱۱۰

[16] عظمتی، سعید؛ مظفر، فرهنگ؛ صدق پور، بهرام صالح؛ حسینی، سید باقر (۱۳۹۷). اصول طراحی فضاهای باز دانشگاهی بر

اساس مدل سرزندگی و ارتقاء آموزش. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی ۱۲(۳): ۲۵۸-۲۴۹

[17] Rahbariyan Yazd, Rokhsaneh (2020). Regeneration as a Tool for Enhancing Vitality of Urban Spaces. Civil Engineering and Architecture 8(5): 908-915

[18] Zikiriya, Bahram; Xiong He; Ming Li; Chunshan Zhou (2021). Urban Food Takeaway Vitality: A New Technique to Assess Urban Vitality. International Journal of Environmental Research and Public Health (18) 3578

[19] Qi Liu, Zaiyi Liao, Yongfa Wu, Dagmawi Mulugeta Degefu, Yiwei Zhang (2019). Cultural Sustainability and Vitality of Chinese Vernacular Architecture: A pedigree for the Spatial Art of Traditional Villages in Jiangnan Region. sustainability (11) 6898

[20] Indovina, Francesco (2016). Urban disorder and Vitality. Indovina City Territ Archit (3) 18